

Behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2002/03:36 Behandling av personuppgifter inom socialtjänsten samt två motioner som väckts med anledning av propositionen.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i propositionen, vilka bl.a. innefattar att ett principiellt förbud för socialtjänsten att i sammanställningar av personuppgifter ta in uppgifter om känsliga och ömtåliga personliga förhållanden förs in i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2003.

I betänkandet finns en reservation.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	6
Förbud mot sammanställningar av ömtåliga personliga förhållanden.....	6
Propositionen.....	6
Motionerna	7
Utskottets ställningstagande	8
Reservation.....	9
Bilagor:	
1. Förteckning över behandlade förslag.....	10
Propositionen.....	10
Följdmotioner	10
2. Regeringens lagförslag	11
Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)	11
Förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten	13
Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlännigar.....	15

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Sammanställningar av personuppgifter

Riksdagen antar dels regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453), dels 7 a och 7 b §§ regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter. Riksdagen avslår därmed motionerna 2002/03:So33 och 2002/03:So34.

Reservation (m, fp)

2. Lagförslagen i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

- a) lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter, i den mån lagförslaget inte omfattas av vad utskottet föreslagit ovan,
- b) lag om ändring i lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar.

Stockholm den 27 mars 2003

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ingrid Burman (v), Margareta Israelsson (s), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kerstin Heinemann (fp), Conny Öhman (s), Lars U Granberg (s), Catherine Persson (s), Carl-Axel Johansson (m), Kenneth Johansson (c), Elina Linna (v), Kerstin-Maria Stalin (mp), Martin Nilsson (s), Jan Emanuel Johansson (s), Magdalena Andersson (m), Ulrik Lindgren (kd), Marita Aronson (fp) och Lennart Axelsson (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2001/02:36 Behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. I propositionen föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453), lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten och lag om ändring i lagen (1992:1068) om introduktionersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar. Regeringens förslag till beslut återges i *bilaga 1*. Regeringens lagförslag återges i *bilaga 2*. I betänkandet behandlas vidare de två motioner som väckts med anledning av propositionen. Förslagen i motionerna återges i *bilaga 1*.

Bakgrund

Den 1 oktober 2001 infördes en ny lag om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten (prop. 2000/01:80, bet. 2000/01:SoU18. rskr. 2000/01:259). Målsättningen med den nya lagen var att se till att socialtjänsten har möjligheter att utnyttja modern informationsteknik för att höja effektiviteten och kvaliteten i arbetet. Lagen gäller utöver personuppgiftslagen (1998:204) och innehåller de särbestämmelser som är nödvändiga i socialtjänstens verksamhet. Socialutskottet tillstyrkte i *betänkande 2000/01:SoU18 Ny socialtjänstlag m.m.* förslaget till lag om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. Eftersom det aktuella lagförslaget föreslogs få ett vidare tillämpningsområde än socialtjänstlagen (2001:453) ansåg socialutskottet att regeringens förslag i detta avseende medförde en utvidgning av socialtjänstens nuvarande möjligheter att behandla känsliga uppgifter. Utskottet förordade därför, med instämmande i vad konstitutionsutskottet anfört i ett till betänkandet fogat yttrande (2000/01:KU12y), att det borde införas en regel i den nya lagen med motsvarande innehåll som 12 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) när det gäller möjligheterna att i register behandla känsliga personuppgifter. Utskottet bedömde dock att införandet av en regel med detta innehåll skulle föranleda vissa ytterligare överväganden av lagteknisk karaktär. Socialutskottet pekade på att det bl.a. behövde klarläggas vad ett införande av en begränsningsregel i den nya lagen skulle innebära för den regel som redan fanns i socialtjänstlagen. Enligt utskottets mening behövde denna och andra frågor beredas ytterligare. Det kunde exempelvis inte uteslutas att Lagrådet, som yttrat sig över propositionens lagförslag, borde yttra sig över ett omarbetat förslag på detta område. Utskottet angav att det bör ankomma på regeringen att utarbeta ett lagförslag och snarast återkomma till riksdagen.

Utskottet hemställde att riksdagen som sin mening skulle ge riksdagen tillkänna vad utskottet nu hade anfört. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att ett principiellt förbud för socialtjänsten att i sammanställningar av personuppgifter ta in uppgifter om känsliga och ömtåliga personliga förhållanden förs in i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. Det skall dock vara möjligt att behandla sådana känsliga och ömtåliga personuppgifter i sammanställningar om det gäller åtgärder som beslutats inom socialtjänsten och som innebär myndighetsutövning samt den bestämmelse som beslutet om en sådan åtgärd grundar sig på. Förbudet hindrar inte heller att personuppgifter, förutom uppgifter om medlemskap i fackförening, behandlas i sammanställningar inom socialtjänsten om det gäller uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring av verksamheten samt i den tillsynsverksamhet som Socialstyrelsen, länsstyrelserna och Statens institutionsstyrelses huvudkontor bedriver. För Statens institutionsstyrelse skall det sistnämnda undantaget även gälla i samband med sådan administration av verksamheten som utförs vid styrelsens huvudkontor.

I propositionen föreslås vidare att en bestämmelse införs i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten så att även s.k. manuella register som är sökbara på endast ett kriterium faller in under tillämpningen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2003.

Utskottets överväganden

Förbud mot sammanställningar av ömtåliga personliga förhållanden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453), lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten samt lag om ändring i lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlännningar. Riksdagen bifaller därmed propositionen och avslår motionerna.

Jämför reservation (m och fp).

Propositionen

I *propositionen* (s. 16) anförs att ett principiellt förbud mot sammanställningsregister med ömtåliga personuppgifter bör föras in i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. Förbudet överensstämmer i stora delar med innehållet i 12 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453). På så sätt skapas likartade regler för hela socialtjänstens verksamhet, såsom den är definierad i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.

Regeringen föreslår i propositionen (s. 20) att förbudet i socialtjänstlagen (2001:453) samt i förordningen (2001:637) om behandling av personuppgifter att i sammanställningar av personuppgifter ta in känsliga personuppgifter eller uppgifter i övrigt om ömtåliga personliga förhållanden, med vissa ändringar, skall föras över till lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. Undantag från förbudet skall dock gälla för uppgifter om åtgärder som har beslutats inom socialtjänsten och som innebär myndighetsutövning och för uppgifter om den bestämmelse som ett sådant beslut grundar sig på. Förbudet hindrar inte heller att sådana personuppgifter behandlas i sammanställningar om det gäller uppföljning, utvärdering, och kvalitetssäkring av verksamheten eller av tillsynsverksamhet som bedrivs av Socialstyrelsen eller länsstyrelserna. Personuppgifter som avslöjar medlemskap i fackförening får dock aldrig behandlas i sammanställningar.

Regeringen anför vidare (s. 17) att den i samband med införandet av lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten (prop. 2000/01:80 s. 136) uttalade att det var väsentligt att regleringen av hur personuppgifter behandlas får en gemensam grund att stå på. En lämplig väg bedöms vara att samla all verksamhet som innefattar socialtjänst och reglera hanteringen av personuppgifter särskilt. I lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten har begreppet socialtjänst därför definierats. I linje med vad som ovan sagts om behovet av enhetlighet är, enligt regeringen, det lämpli-

gaste sättet att uppnå vad riksdagen föreslagit att införa en regel på ett och samma ställe som till stora delar överensstämmer med 12 kap. 1 § socialtjänstlagen. På så sätt skapas likartade regler för hela socialtjänstens verksamhet, såsom den är definierad i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten, vad gäller förbud mot att ta in uppgifter om ömtåliga personliga förhållanden i sammanställningar av personuppgifter inom socialtjänsten. Enligt regeringen ökar den ovan föreslagna lösningen både tydlighet och enhetlighet inom verksamheten och underlättar tillämpningen då lagstiftningen finns samlad på ett och samma ställe.

I propositionen föreslår regeringen vidare (s. 26) att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om sammanställningar av personuppgifter för socialtjänsten. Regeringen anför att i den kompletterande författningen bör det läggas på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om sammanställningar av personuppgifter för kommunerna och den privata socialtjänstverksamheten. När det gäller Statens institutionsstyrelse får det ankomma på dem att utarbeta egna instruktioner eller liknande för hur sammanställningar av personuppgifter skall hanteras inom myndigheten.

Motionerna

I motion So33 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m) yrkas att riksdagen avslår regeringens förslag om att regeringen eller annan myndighet får meddela föreskrifter om sammanställningar av personuppgifter för socialtjänsten. Motionärerna anför att regeringens förslag till lag om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten liksom tidigare har karaktären av en ramlag. Regeringens förslag vad gäller möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter gällande ändamålen med behandling av personuppgifter, begränsningar i sökbegrepp, samkörning och direktåtkomst av personuppgifter som behandlas automatiserat bör avslås. Enligt motionärerna bör fler bestämmelser om behandling av personuppgifter beslutas av riksdagen genom lag.

I motion So34 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) yrkas att riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till ändring av lagen om behandling av personuppgifter i socialtjänsten (2001:454) i enlighet med vad som anförs i motionen. Motionärerna är kritiska till den utformning lagförslaget i aktuell del fått och anför att den förändring som föreslås inte är tillräcklig för att lagen skall upphöra att ha karaktären av en mycket opreciserad ramlag, som överlåter åt regeringen eller åt myndigheter att bestämma vad som i själva verket skall gälla. Motionärerna pekar också på att förändringen bara delvis tillgodoser den kritik som Lagrådet framförde vid lagens tillkomst. Enligt motionärerna bör riksdagen begära att regeringen återkommer med förslag till en mer genomgripande lagändring, så att lagen om behandling av personuppgifter i socialtjänsten innehåller fler bestämmelser med materiellt innehåll och så att karaktären av utpräglad ramlag försvinner.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar med tillfredsställelse att regeringen nu återkommit med ett lagförslag i överensstämmelse med utskottets, av riksdagen godkända, tillkännagivande. Utskottet delar regeringens bedömning att den föreslagna lösningen ökar både tydlighet och enhetlighet inom socialtjänstens verksamhet och att den dessutom underlättar tillämpningen då lagstiftningen finns samlad på ett och samma ställe. Utskottet ställer sig således bakom att ett principiellt förbud för socialtjänsten att i sammanställningar av personuppgifter ta in uppgifter om känsliga och ömtåliga personliga förhållanden förs in i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. Utskottet ställer sig även bakom att i lagen införs en bestämmelse om möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om sammanställning av personuppgifter. Utskottet tillstyrker således förslagen till 7 a och 7 b §§ i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten och de därav föranledda ändringarna i 12 kap. 1–4 §§ socialtjänstlagen (2001:453).

Utskottet delar således inte motionärernas uppfattning i motionerna So33 (m) och So34 (fp) att det förslag till utformning som lagförslagen har skulle innebära att lagen alltför mycket får karaktären av en ramlag. Utskottet avstyrker motionerna.

Utskottet tillstyrker även regeringens förslag till ändring i övrigt i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten och förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Sammanställningar av personuppgifter (punkt 1)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Kerstin Heinemann (fp), Carl-Axel Johansson (m), Magdalena Andersson (m) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2002/03:So33 och 2002/03:So34 och antar dels regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453), dels 7 a § regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter. Riksdagen avslår därmed 7 b § regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter.

Ställningstagande

Inledningsvis vill vi anföra att riksdagen bör avslå regeringens förslag om att regeringen eller annan myndighet får meddela föreskrifter om sammanställningar av personuppgifter för socialtjänsten. I övrigt är vi kritiska till den utformning lagförslaget har fått och anser att den förändring som föreslås inte är tillräcklig för att lagen skall upphöra att ha karaktären av en mycket opreciserad ramlag, som överlåter åt regeringen eller åt myndigheter att bestämma vad som i själva verket skall gälla. Vi anser därför att riksdagen bör begära att regeringen återkommer med förslag till en mer genomgripande lagändring, så att lagen om behandling av personuppgifter i socialtjänsten innehåller fler bestämmelser med materiellt innehåll och så att karaktären av utpräglad ramlag försvinner. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

I proposition 2002/03:36 Behandling av personuppgifter inom socialtjänsten har regeringen (Socialdepartementet) föreslagit att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).
2. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.
3. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar.

Följdmotioner

2002/03:So33 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m):

Riksdagen avslår regeringens förslag om att regeringen eller annan myndighet får meddela föreskrifter om sammanställningar av personuppgifter för socialtjänsten.

2002/03:So34 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till ändring av lagen om behandling av personuppgifter i socialtjänsten (2001:454) i enlighet med vad som anförs i motionen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen
(2001:453)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453)

dels att 12 kap. 3 och 4 §§ skall upphöra att gälla,

dels att 12 kap. 1 och 2 §§ samt rubriken närmast före 12 kap. 1 § skall ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.**1 §****Register m.m.**

I sammanställningar av personuppgifter hos socialnämnden får det inte tas in uppgifter om ömtåliga personliga förhållanden.

Detta hindrar inte att det i en sådan sammanställning tas in uppgifter om åtgärder som har beslutats inom socialtjänsten och som innebär myndighetsutövning och den bestämmelse som ett beslut om en sådan åtgärd grundar sig på.

Bestämmelsen i första stycket hindrar heller inte att personuppgifter behandlas hos socialnämnden för uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring, forskning och framställning av statistik.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om sammanställning av personuppgifter.

Gallring

Anteckningar och andra uppgifter i en personakt hos socialnämnden som tillhör en sådan sammanställning av uppgifter som avses i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten skall gallras fem år efter det att sista anteckningen gjordes i akten. Uppgifterna skall dock inte gallras så länge uppgifter om samma person inte har gallrats av nämnden enligt andra stycket.

Uppgifter i en sammanställning som avses i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten skall gallras fem år efter det att de förhållanden som uppgifterna avser har upphört.

Gallringen skall vara avslutad senast kalenderåret efter det att gallringsskyldigheten inträdde.

2 §

Anteckningar och andra uppgifter i en personakt hos socialnämnden som tillhör sådan sammanställning av uppgifter som avses i 1 § första stycket skall gallras fem år efter det sista an-

Följande handlingar får inte gallras med stöd av bestämmelserna i 1 § första stycket:

1. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om faderskap,

teckningen gjordes i akten. Uppgifterna skall dock inte gallras så länge uppgifter om samma person inte har gallrats av nämnden enligt andra stycket.

Uppgifter i en sammanställning som avses i 1 § första stycket skall gallras fem år efter det att de förhållanden som uppgifterna avser har upphört.

Gallringen skall vara avslutad senast kalenderåret efter det att gallringsskyldigheten inträdde.

2. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om adoption,

3. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, i ett familjehem eller i ett annat enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet.

Avtal enligt 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket eller 15 a § andra stycket föräldrabalken som godkänts av socialnämnden får inte gallras förrän barnet fyllt arton år.

Handlingar skall vidare undantas från gallring enligt bestämmelserna i 1 § av hänsyn till forskningens behov i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner beträffande ett representativt urval av personer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

Förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

dels att 5 § skall upphöra att gälla,

dels att 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas två nya paragrafer, 7 a och 7 b §§, samt närmast före 7 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag tillämpas vid behandling av personuppgifter inom socialtjänsten, om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag tillämpas vid behandling av personuppgifter inom socialtjänsten, om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt *ett eller flera* särskilda kriterier.

Sammanställningar av personuppgifter

7 a §

I sammanställningar av personuppgifter får det inte tas in känsliga personuppgifter eller uppgifter i övrigt om ömtåliga personliga förhållanden.

Undantag från första stycket gäller för

1. uppgifter om åtgärder som har beslutats inom socialtjänsten som innebär myndighetsutövning och om den bestämmelse som ett sådant beslut grundar sig på,

2. uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring,

3. tillsynsverksamhet som bedrivs av Socialstyrelsen eller länsstyrelserna, och

4. administration och tillsynsverksamhet som bedrivs av Statens institutionsstyrelse centralt.

Uppgift som avslöjar medlemskap i fackförening får aldrig tas in.

7 b §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om sammanställning av personuppgifter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Kommunen, skall enligt vad regeringen närmare föreskriver, *ur personregister lämna uppgifter* om introduktionsersättning till Socialstyrelsen.

Föreslagen lydelse

6 §¹

Kommunen, skall enligt vad regeringen närmare föreskriver, *lämna ut personuppgifter* om introduktionsersättning till Socialstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

¹ Senaste lydelse 1995:610.